

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата мистецтвознавства,
старшого наукового співробітника, доцента
Жишковича Володимира Івановича

на дисертацію Логінського Ярослава Володимировича
«Малярство Василя Забашти в контексті розвитку українського мистецтва
другої половини ХХ – початку ХХІ ст.»,

подану на Спеціалізовану вчену раду Д.35.103.01
Львівської національної академії мистецтв
на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.05 «Образотворче мистецтво»

Серед когорти сучасних видатних українських живописців одне із чільних місць посідає, нині покійний, народний художник України Василь Іванович Забашта (1918-2016). Багатолітня багатожанрова художня творчість митця є яскравою проекцією еволюції українського фігуративного малярства, витоки якого сягають, щонайменше, другої половини ХІХ ст. Балансуючи в системі світоглядної доктрини комуністичної ідеології, Василь Забашта зберіг глибинний український національний духовний стрижень і до останнього був вірним, патріотично налаштованим сином свого народу.

Незважаючи на значні малярські здобутки, творчість Василя Забашти донедавна залишалась на маргінесах мистецтвознавчих досліджень. Видані в роки незалежності альбоми і ряд публікацій у періодичних виданнях привернули увагу сучасників до постаті митця, окреслили його творчий діапазон, сформували засади для більш ґрунтовного висвітлення та усвідомлення ролі художника в контексті сучасного українського малярства. Підсумковою актуальною працею, в якій систематизовано і комплексно досліджено доробок видатного художника, без сумніву можемо вважати запропоноване дисертаційне дослідження, представлене Ярославом Логінським.

Ярослав Логінський зібрав та опрацював значний масив фактологічного матеріалу, на підставі якого окреслив особливості художньо-образних рішень і

творчої манери митця, відстежив динаміку його фахового зростання. Проведений аналіз історіографії у Першому розділі роботи та посилання на думку авторитетних дослідників сучасного українського мистецтва у наступних розділах роботи, засвідчує належну обізнаність дисертанта із відомими публікаціями по даній темі. Слід відзначити, що більшість висновків, які виголошує дослідник, зроблені ним на підставі джерельних матеріалів почерпнутих з публікацій самого Василя Забашти та під час безпосередніх розмов із митцем.

Переосмисливши автобіографічний матеріал Ярослав Логінський у Другому розділі роботи висвітлив життєвий шлях художника. Крізь призму історичних, творчо-побутових і, зокрема, індивідуальних світоглядно-психологічних переживань Василя Забашти, окреслив цільну картину етапів формування творчого становлення митця. Заслужують уваги висвітлені аспекти, пов'язані з професійним зростанням Василя Забашти у контексті розвитку мистецької освіти в Україні середини ХХ ст., періоду коли ще ділились досвідом знані митці-педагоги Карпо Трохименко, Василь Касіян, Григорій Світлицький, Володимир Костецький, Олексій Шовкуненко.

Окресливши загальні тенденції розвитку українського мистецтва середини ХХ ст., автор дисертаційного дослідження, не піддавшись спокусі модернізувати тогочасну творчість молодого Василя Забашти, слушно акцентує на його об'єктивній приналежності до послідовників малярських засад художників-передвижників, наголошує на його бажанні максимально пізнати закони колористичної гармонії та світлотіньового моделювання форми. Не залишились поза увагою дослідника й поступові, закладені в період «хрущовської відлиги», патріотичні нотки національного духу в творчості молодого митця, які у повні зазвучать у роки «перебудови» та Незалежності.

У Третньому розділі автор розглядає жанрово-тематичний діапазон малярського формотворення на етапах творчого зростання митця в контексті особливостей еволюції індивідуальної художньо-пластичної манери вираження.

Значна увага приділена домінуючому, найулюбленішому жанру Василя Забашти краєвиду, у якому митець чи не найповніше розкрив свою творчу індивідуальність, демонструючи віртуозну експресивну живописно-пластичну техніку. Структуруючи твори в хронологічному порядку, Ярослав Логінський прискіпливо аналізує цілий ряд показових краєвидів митця, виявляючи колористичні, композиційні, образно-емоційні та пластично-виражальні вартості. Аналогічно проаналізовано й низку натюрмортів, окремі з яких, зокрема натюрморт під назвою «Vivere Memento (Пам'ятай, що живеш)» 2003 р., криють у собі глибокий образно-символічний зміст.

Слід відзначити параграфи роботи присвячені жанрам портрета та сюжетної картини, в яких автор заглибився у внутрішній світ художника, характеризує його як майстра психологічного портрета та багатофігурних, проникнутих глибиною змісту, сюжетних композицій. Саме на прикладі сюжетних композицій дослідник виразно розкриває еволюційний шлях становлення митця як у ділянці формування художньо-пластичної виражальної манери, так і у тематично-смісловому полі. У контексті еволюції пластичної та ідейно-образної спрямованості яскравими етапними точками є робота 1955 р. «У роки окупації», якій притаманне соцреалістичне забарвлення, та картина 1991-2005 рр. «Фундатори Києво-Могилянської академії: гетьман Петро Сагайдачний і Галшка Гулевичівна», якій притаманні ознаки декоративності та виразне національно-патріотичне спрямування.

Цілком переконливою є підсумкова характеристика зрізу особистісних вартостей малярської спадщини Василя Забашти, викладена автором дослідження у другому підрозділі Третього розділу (с. 126-130). Тут автор лаконічно окреслює основні тематично-сміслові конструкти, які наскрізно відчитуються у творчості митця: батьківське (родинне) середовище, історично-героїчна епіка, національний характер, український простір, український духовно-культурний ландшафт.

Наукових вартостей представленому дослідженню малярства Василя Забашти додають питання розглянуті у Четвертому розділі роботи. Зокрема, Ярослав Логінський резюмує еволюцію авторського творчого методу художника, виділяючи етапи цього процесу, розбиваючи їх на доакадемічний, академічний, орієнтацію на київо-харківську пейзажну традицію і, властиво, сформовану авторську малярську манеру. Окремою важливою сторінкою феномену Василя Забашти є його духовно-етичні та світоглядні засади, якими він керувався на педагогічно-виховній ниві, плекаючи покоління вправних живописців і патріотів своєї Батьківщини. Багатолітню педагогічну діяльність митця, основні критерії та принципи митця-педагога теж знайшли належне відображення у представленому дослідженні.

Сміливою спробою Ярослава Логінського є намагання глибше зануритись у формально-пластичні особливості малярської манери художника, виокремити застосовувані автором технічні прийоми та засоби. Відстежену градацію розмаїття технічних прийомів Василя Забашти, наглядно спостерігаємо у розгорнутому ілюстративному додатку дослідження.

Попри позитиви представленої до захисту роботи, слід відзначити й певні зауваження та побажання:

- У одному з абзаців Вступу автор дослідження відзначив, що багатогранна діяльність художника розглядається на тлі основних тенденцій розвитку українського мистецтва, у його нерозривному зв'язку із західноєвропейським. Проте у розділах роботи автор доволі скромно торкається питань порівняльної характеристики творчих засад Василя Забашти у контексті сучасного західноєвропейського малярства. На нашу думку, доречно було б бодай коротко торкнутись цих паралелей чи відмін.

- Ведучи мову про малярську спадщину Василя Забашти у контексті розвитку українського мистецтва другої половини XX – початку XXI ст., автор дослідження розглядає творчість митця в ореолі художників живописців,

активний період діяльності яких здебільшого припадав на період 50 – 80 тих рр. На нашу думку, можна було б бодай коротко навітати порівняльну характеристику в контексті творчості українських митців, які працювали у часі з Василем Забаштою у період 1990 – 2010 рр. Тут доречно зазначити, що дисертант, як видно із аналізу літературних джерел, добре обізнаний із монографією Віктора Сидоренка «Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України ХХ – ХХІ століть» (Київ, 2008).

Проведена порівняльна характеристика дала б змогу автору більш ширше окреслити внесок Василя Забашти в історію розвитку українського образотворчого мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ ст., про який йдеться у п'ятому підрозділі Четвертого розділу роботи.

- Не зовсім зрозумілим, на нашу думку, є задеклароване автором формулювання «жанрово-видова система» (с. 76), оскільки основним видом творчості Василя Забашти було станкове малярство різного жанрово-тематичного діапазону. Зрештою, саме так автор сформулював назву Третього розділу – «Жанрово-тематичний діапазон творчості Василя Забашти».

- Доречно було б, на нашу думку, в списку переліку ілюстрацій творчих робіт Василя Забашти відзначити й їхнє місце знаходження, чи твір зберігається у приватній збірці чи у музейній колекції.

- Серед дрібних несуттєвих зауваг, які стосуються окремих помилок друкарського набору в тексті, можна згадати скажімо помилкову нумерацію Четвертого розділу у авторефераті цифрою «3» (автореферат с. 14).

В цілому, незважаючи на висловлені побажання та зауваження, представлена до захисту наукова праця справляє добре враження, є актуальною, містить елемент новизни. Робота у Додатках доповнена логічно підібраним ілюстративним матеріалом і особисто зібраним автором фактологічним матеріалом у формі інтерв'ю з Василем Забаштою та його дружиною, а також з

